

ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการละเมิดลิขสิทธิ์ เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ¹

ภัทราวดี ทับทอง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพ (Image Generative Artificial Intelligence) ทำให้ทราบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์มีแนวคิดในการให้ความคุ้มครองตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน โดยให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประพันธ์งานประเภทงานวรรณกรรมเป็นประเภทแรก จนมีการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ขึ้นครั้งแรกทำให้การคัดลอกงานวรรณกรรม (Plagiarism) เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและเกิดความเสียหายแก่ผู้ประพันธ์งานอย่างมาก จึงมีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษ (Privilege) แก่ผู้เป็นเจ้าของโรงพิมพ์เป็นสิทธิผูกขาดโดยไม่มีระยะเวลาจำกัด ทำให้ประเทศอังกฤษต้องบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของโลกชื่อว่า บทกฎหมายแอนน์ พ.ศ.2252 (The Statute of Queen Anne 1709) เพื่อเปลี่ยนแปลงสิทธิผูกขาดของโรงพิมพ์และกำหนดระยะเวลาการให้คุ้มครอง กฎหมายดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นฐานกฎหมายลิขสิทธิ์ในปัจจุบันในประเทศต่างๆทั่วโลก เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

“ปัญญาประดิษฐ์” เป็นสาขาหนึ่งของวิทยาการคอมพิวเตอร์และวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความเฉลียวฉลาด และเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ในการคิด แก้ปัญหา ให้เหตุผล ตัดสินใจ และสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมโดยตนเองได้ แนวคิดเริ่มต้นที่ในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์มีมาตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน ต่อมามีการพัฒนาขึ้นเป็นเครื่องคิดเลข คอมพิวเตอร์ จนในปี พ.ศ.2252 (ค.ศ.1950) อัลัน ทัวริง (Alan Turing) ได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับความฉลาดของคอมพิวเตอร์และมีการเริ่มใช้คำว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นครั้งแรก โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพได้มีการพัฒนาต่อมาในยุคหลังเมื่อมีการประดิษฐ์โครงข่ายประสาทเทียม (Neural network) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์และการประดิษฐ์แบบจำลองแอกน (Generative adversarial network : GANs) ทำให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้าง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา ภักดีคง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรุงเกียรติ

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการศึกษาภาคพิเศษ หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รูปภาพ, วิดีโอ และเสียง (audio) ได้ และพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ให้มีความสามารถในการสร้างภาพคุณภาพสูงได้ และได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เช่น ดอลลี (DALL-E) , มิดเจอร์นี่ (Midjourney), สเตเบิลดิฟฟิวชัน (Stable diffusion) เป็นต้น

การทำงานของปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพประกอบด้วยสองส่วนที่สำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine learning) เป็นกระบวนการที่ปัญญาประดิษฐ์เรียนรู้จากข้อมูลเพื่อหารูปแบบที่ซ่อนอยู่จากข้อมูลเรียนรู้ดังกล่าวและให้ผลลัพธ์เป็นแบบจำลองการเรียนรู้ของเครื่องจักรที่เข้าใจรูปแบบเหล่านั้น และส่วนที่เป็นแบบจำลอง (Model) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้ในการเรียนรู้ข้อมูลนำเข้าและสร้างภาพที่ต้องการ เช่น แบบจำลองแกนแบบจำลองดิฟฟิวชัน เป็นต้น

ในการสอนปัญญาประดิษฐ์นั้น นักพัฒนาต้องนำข้อมูลปริมาณมากและระบุหรือให้คำอธิบายประกอบภาพเพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถเรียนรู้ได้ว่าข้อมูลดังกล่าวคืออะไร ซึ่งข้อมูลเรียนรู้ (Training data) ที่นักพัฒนาจัดทำขึ้นเป็นดิ่ง (Scraped) ภาพอันมีลิขสิทธิ์มาจากอินเทอร์เน็ต โดยมีการคัดลอกงานและเก็บรวบรวมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเรียนรู้แก่ปัญญาประดิษฐ์ และในขั้นตอนการสร้างภาพของปัญญาประดิษฐ์เพียงผู้ใช้งานใส่ข้อความคำสั่ง (Text prompts) ลงในโปรแกรม ปัญญาประดิษฐ์จะสร้างภาพขึ้นมาโดยอัตโนมัติปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์และสร้างผลลัพธ์ที่ไม่อาจคาดเดาได้แก่ผู้ใช้งาน โดยได้รับอิทธิพลจากข้อความคำสั่งที่ได้รับอิงอยู่บนพื้นฐานข้อมูลเรียนรู้ที่ได้รับมา

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีใหม่ กฎหมายลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีครอบคลุมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าว ในการสร้างภาพของปัญญาประดิษฐ์จะถือว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างสรรค์งานตามกฎหมายได้หรือไม่ งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ การนำงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้สอนปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้สร้างสรรค์หรือไม่ และภาพที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์งานที่มีอยู่ก่อนด้วยการทำซ้ำหรือไม่ แม้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่สามารถคิดและตัดสินใจด้วยตนเองปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์ แต่เทคโนโลยีดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเองหากเกิดจากการสร้างของมนุษย์ และอาจเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยีอื่นๆต่อไปในอนาคตซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้ ประเด็นปัญหาดังกล่าวยังไม่มีคำตอบชัดเจนทางกฎหมายทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคตได้

จากการศึกษากฎหมายไทยเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่มีเจตนารมณ์ในการตอบแทนการสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ และมุ่งหมายให้สังคมได้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น พบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัตินิยามของผู้สร้างสรรค์ไว้และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายทั้งฉบับโดยเฉพาะในมาตรา 8 บัญญัติให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มี “สัญชาติ” ซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดา ไม่

รวมถึงเครื่องจักรหรือปัญญาประดิษฐ์ ปัญญาประดิษฐ์จึงไม่เป็นผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายไทย งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ จึงไม่ใช่งานที่สร้างสรรค์โดยผู้สร้างสรรค์อันจะเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 6

การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในการสอนปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยการคัดลอกและรวบรวมงานดังกล่าวเก็บไว้ในหน่วยความจำคอมพิวเตอร์ เป็นการนำเข้าด้วยวิธีการใดๆตามกฎหมายแล้ว จึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ตามมาตรา 15(1) ประกอบมาตรา 27(1) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1829/2553) แล้ว การกระทำดังกล่าวไม่น่าจะเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมตามมาตรา 32 วรรคแรก เนื่องจากการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการอนุญาตให้มีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น อีกทั้งเป็นการนำเข้าต่อเนื่องของงานทั้งหมดซึ่งปริมาณในการนำเข้ามีน้ำหนักอย่างมากในการพิจารณา อย่างไรก็ตาม แม้แนวทางในการตีความการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีคดีการตีความมาตรา 32 เกิดขึ้นชัดเจนนัก

นอกจากนี้ งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากงานวิจัยพบว่างานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์แทบไม่มีความเหมือนในระดับวัตถุกับงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เป็นต้นฉบับในการสอนปัญญาประดิษฐ์ แม้ปัญญาประดิษฐ์จะทำการจำลองส่วนของงานอันมีลิขสิทธิ์ลงในงานผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการนำเข้าด้วยวิธีการใดๆตามมาตรา 4 แต่ภาพที่ปรากฏไม่มีความเหมือน ถึงขั้นว่างานดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับงานต้นฉบับของโจทก์มากจนหากไม่สังเกตให้ดีจะไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของงานทั้งสองขึ้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 19350/2557) จึงไม่ใช่การนำเข้าอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 27(1) และงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ในสไตล์ (Style) หรือรูปแบบของศิลปินคนใด ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นกัน เนื่องจากสไตล์เป็นสิ่งที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 6 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 171/2551

จากการศึกษากฎหมายสหรัฐอเมริกาพบว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสถานะเป็นผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ตามแนวคำพิพากษาที่ได้วางหลักว่าผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นมนุษย์ และคู่มือการจดลิขสิทธิ์ฯ ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า งานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต้องเป็นการสร้างสรรค์โดยมนุษย์เท่านั้น และงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่การสร้างสรรค์โดยมนุษย์ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือ จึงเป็นการสร้างสรรค์ที่มนุษย์ไม่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Lack of human authorship) เป็นงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 102(a) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ และกฎหมายญี่ปุ่นพบว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายญี่ปุ่น งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์จึงไม่ใช่งานสร้างสรรค์ที่เป็นผลผลิตทางความคิดหรือความรู้สึกรของมนุษย์ที่เป็นผลมาจากกิจกรรมทางจิตใจของมนุษย์ ตามมาตรา 2(1)(i) ดังนั้น ปัญญาประดิษฐ์จึงไม่ถือเป็นผู้สร้างสรรค์และงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์เช่นเดียวกับกฎหมายไทย แม้ทั้งสองประเทศดังกล่าวมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมากก็ยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

การคัดลอกงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อนำไปใช้สอนปัญญาประดิษฐ์นั้นไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์แปลงรูปไปจากวัตถุประสงค์เดิมของผู้สร้างสรรค์ ถือว่ามีความคิดสร้างสรรค์ แม้เป็นการคัดลอกงานทั้งหมดก็ตาม แต่การใช้งานโดยแปลงรูปไปทำให้มีความน่าจะเป็นในการกระทบต่อตลาดงานอันมีลิขสิทธิ์ลดลง ซึ่งเป็นบทยกเว้นทั่วไป และการกระทำดังกล่าวได้รับการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์โดยไม่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อกำหนดความคิดหรือความรู้สึกที่แสดงออกในงานสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และไม่กระทบกับประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โดยไม่มีเหตุอันสมควร กล่าวคือเฉพาะการนำไปใช้สอนปัญญาประดิษฐ์เพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเท่านั้นจึงได้รับยกเว้น หากนำไปใช้ในการสร้างภาพจะเป็นการใช้เพื่อการผลิตเพื่อกำหนดความคิดซึ่งไม่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๑ โดยอาจนำไปปรับใช้ในกฎหมายไทยได้เป็นข้อยกเว้นโดยเฉพาะต่างจากกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่เป็นการยกเว้นโดยทั่วไป เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามข้อเท็จจริงในคดีได้ แต่อาจไม่เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานที่มีความเกี่ยวข้องกับงานอันมีลิขสิทธิ์จำนวนมาก ในทางปฏิบัติมีความเป็นไปได้ว่าเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีจำนวนมากเกิดกรณีเป็นที่สงสัยว่างานของตนถูกละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ จะมีการนำคดีสู่ศาลเพื่อพิจารณาเป็นรายคดีไป ทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีต้องหยุดชะงักลง ในขณะที่การยกเว้นโดยเฉพาะตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่นทำให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติมากกว่า โดยการกำหนดกรอบข้อยกเว้นไว้เป็นกรณีเฉพาะ ทำให้การทำใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และเป็นการสนับสนุนการพัฒนาทางเทคโนโลยีเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานอย่างมากจึงควรนำมาปรับใช้กับประเทศไทย โดยอาจมีการจำกัดขอบเขตลงด้วยการยกเว้นเฉพาะการกระทำที่ไม่แสวงหากำไรและเฉพาะกรณีที่มีการเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์โดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์มีโอกาที่จะเหมือนกับภาพต้นฉบับที่ใช้ในการสอนปัญญาประดิษฐ์น้อยมาก เมื่อแม้มีการเข้าถึงงานต้นฉบับ แต่เมื่อพิจารณาความเหมือนอันเป็นสาระสำคัญพบว่าไม่มีความเหมือนในระดับการแสดงออกในส่วนอันเป็นสาระสำคัญจนทำให้ผู้ชมไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างสองงานได้ จึงไม่น่าจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และการสร้างภาพในสไตล์ที่เหมือนกับศิลปินนั้น ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นกัน เนื่องจากสไตล์เป็นสิ่งที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ทั้งตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายประเทศญี่ปุ่น แต่การสร้างภาพด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จากข้อมูลเรียนรู้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นไม่เข้าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในการสอนปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว เนื่องจากการใช้เพื่อความผลิตเพื่อกำหนดความคิดแม้ภาพที่สร้างจะไม่มี ความเหมือนตามกฎหมายแต่การสร้างภาพดังกล่าวเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จึงควรได้รับค่าตอบแทนจากความผลิตเพื่อกำหนดความคิดในการแสดงออกซึ่งความคิดหรือความรู้สึกในงานด้วย โดยอาจนำแนวคิดตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ เพื่อให้เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความเป็นธรรม

จากการวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองและการละเมิดลิขสิทธิ์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สร้างภาพสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

(1) ประเด็นการตีความปัญญาประดิษฐ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมาย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่มีเจตนารมณ์ในการตอบแทนการสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ และมุ่งหมายให้สังคมได้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น พบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัตินิยามของผู้สร้างสรรค์ไว้ และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายทั้งฉบับโดยเฉพาะในมาตรา 8 บัญญัติให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มี “สัญชาติ” ซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดา ไม่รวมถึงเครื่องจักรหรือปัญญาประดิษฐ์ ทำให้ส่งผลต่อสถานะของงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ในการได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญคุ้มครองเฉพาะผลผลิตทางปัญญาที่สร้างด้วยบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมาย ได้แก่ มนุษย์ เช่นเดียวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต หากรัฐไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองสถานะผู้สร้างสรรค์ของปัญญาประดิษฐ์ จะกระทบต่อการให้ความสำคัญคุ้มครองงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นผลของการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้ผู้พัฒนาเทคโนโลยีไม่เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไป ซึ่งเป็นผลเสียต่อประโยชน์ของสังคม และเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ต้องการสนับสนุนประโยชน์สาธารณะด้วย

(2) ประเด็นการให้ความสำคัญคุ้มครองงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ ปัญญาประดิษฐ์ไม่เป็นผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายไทย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ จึงไม่ใช่งานที่สร้างสรรค์โดยผู้สร้างสรรค์อันจะเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 6 ซึ่งงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์เป็นผลมาจากการประมวลผลของเทคโนโลยีที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ และเทคโนโลยีดังกล่าวอาจเป็นรากฐานการพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปในอนาคตเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น การที่งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์จะส่งผลเสียต่อการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งเป็นประโยชน์ส่วนรวม และขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ต้องการสนับสนุนประโยชน์สาธารณะเช่นกัน

(3) ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างภาพ โดยการละเมิดสิทธิในการทำซ้ำงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ด้วยการนำงานดังกล่าวไปใช้ในการสอน (Training) ปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์งาน การนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้ในการสอนปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยการคัดลอกและรวบรวมงานดังกล่าวเก็บไว้ในหน่วยความจำคอมพิวเตอร์ เป็นการทำซ้ำด้วยวิธีการใดๆตามกฎหมายแล้ว จึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ตามมาตรา 15(1) ประกอบมาตรา 27(1) และไม่น่าจะเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมตามมาตรา 32 วรรคแรก เนื่องจากการขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการอนุญาตให้มีการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น อีกทั้งเป็นการทำซ้ำต่อเนื้อหาของงานทั้งหมดซึ่งปริมาณในการทำซ้ำมีน้ำหนักร้อยมากในการพิจารณา ตามกฎหมายไทยเป็นการ

ให้ความคุ้มครองประกันสิทธิ์แก่ผู้สร้างสรรค์มากกว่าที่จะเป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์งานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยภาพเกิดจากการสร้างของปัญญาประดิษฐ์ แม้ปัญญาประดิษฐ์จะทำการจำลองส่วนของงานอันมีลิขสิทธิ์ลงในงานผลลัพธ์ ซึ่งเป็นการทำซ้ำด้วยวิธีการใดๆตามมาตรา 4 แต่ภาพที่ปรากฏไม่มีความเหมือน ถึงขั้นว่างานดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับงานต้นฉบับของโจทก์มากจนหากไม่สังเกตให้ดีจะไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของงานทั้งสองชิ้นได้ ไม่ใช่การทำซ้ำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และงานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ในสไตล์ (Style) หรือรูปแบบของศิลปินคนใด ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เช่นกัน เนื่องจากสไตล์เป็นสิ่งที่ไม่มีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 6 แน่นนอนว่าเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างแน่นอน เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถสร้างภาพได้โดยปราศจากการเรียนรู้ข้อมูลเรียนรู้จากงานอันมีลิขสิทธิ์ งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์เป็นผลจากการเรียนรู้ข้อมูลจากงานอันมีลิขสิทธิ์ทั้งสิ้น ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์คือการสร้างสมดุลระหว่างการประกันสิทธิของผู้สร้างสรรค์และประโยชน์ของสังคมคือการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้ผู้เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่งานถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของภาพที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ตอบแทน ซึ่งเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ต้องคุ้มครองทั้งสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม

จากการศึกษาการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการละเมิดลิขสิทธิ์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างภาพ ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1.ปัญหาการตีความปัญญาประดิษฐ์ในฐานะ “ผู้สร้างสรรค์” ตามกฎหมาย

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการตีความปัญญาประดิษฐ์ในฐานะ “ผู้สร้างสรรค์” ตามกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่าควรให้ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายได้ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งที่แยกออกมาจากผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์ โดยไม่จำเป็นต้องมีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อให้งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้เท่านั้น หรืออาจให้ปัญญาประดิษฐ์มีสถานะเป็นบุคคลสมมติประเภทบุคคลอิเล็กทรอนิกส์คล้ายกับการจดทะเบียนนิติบุคคล ที่ต้องมีกรรมการผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลเป็นผู้กระทำหรือใช้สิทธิทางกฎหมายแทนนิติบุคคลซึ่งเป็นบุคคลสมมติ ทำให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายและเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานได้

โดยผู้เขียนขอเสนอเพิ่มเติม มาตรา 6/1 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยมีข้อความดังนี้ “งานอันมีลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 6 ให้รวมถึงงานสร้างสรรค์ประเภทศิลปกรรม ซึ่งได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จดทะเบียนแล้วตามกฎหมาย”

2.ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภาพที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ในฐานะงานประเภทหนึ่งที่กฎหมายให้การรับรองลิขสิทธิ์

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภาพที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ในฐานะงานประเภทหนึ่งที่ถูกกฎหมายให้การรับรองลิขสิทธิ์ โดยกำหนดประเภทงานเฉพาะเพิ่มเติมออกมาจากประเภทงานที่ได้รับความคุ้มครองที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ เป็นงานประเภทงานที่สร้างด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และกำหนดให้ได้รับความคุ้มครองอย่างจำกัด เช่น การได้รับความคุ้มครองเมื่อมีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ไม่ได้ ได้รับความคุ้มครองโดยอัตโนมัติเช่นงานที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ โดยระบุปัญญาประดิษฐ์ผู้สร้างงานดังกล่าว รวมถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ประกอบอยู่ในภาพนั้นด้วย อาจเป็นรูปแบบของการถือลิขสิทธิ์ร่วมกัน หรือเพียงแค่ได้รับประโยชน์จากการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นก็ ได้ เป็นต้น

โดยผู้เขียนขอเสนอเพิ่มเติม มาตรา 6/2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยมีข้อความดังนี้ “งานสร้างสรรค์ตาม 6/1 ให้ได้รับความคุ้มครองเมื่อได้มีการจดทะเบียน โดยแสดงรายละเอียดสำคัญเกี่ยวกับที่มาของงาน รวมถึงชื่องานสร้างสรรค์ที่ต้องการจดทะเบียน ชื่อบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ผู้สร้างสรรค์ และชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์งานสร้างสรรค์ที่ใช้เป็นส่วนประกอบของงานอันจะได้จดทะเบียน ชื่องานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง และสัดส่วนที่ใช้เป็นส่วนประกอบของงานสร้างสรรค์อันจะได้จดทะเบียนนั้น เป็นต้น ”

3. ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างภาพ

3.1 ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ สิทธิในการทำซ้ำงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ด้วยการนำงานดังกล่าวไปใช้ในการสอน (Training) ปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์งาน

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ สิทธิในการทำซ้ำงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ด้วยการนำงานดังกล่าวไปใช้ในการสอน (Training) ปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์งาน โดยปรับใช้ตามแบบตามกฎหมายญี่ปุ่น มาตรา 30-4(ii) โดยอาจมีการกำหนดขอบเขตความคุ้มครองแคบลง เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะ และการคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น กำหนดให้ใช้เฉพาะการกระทำที่ไม่แสวงหากำไรเท่านั้น ไม่รวมถึงการกระทำที่เป็นการแสวงหากำไรอย่างในกฎหมายญี่ปุ่น การกำหนดให้ใช้เฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้เข้าถึงโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น เป็นต้น

โดยผู้เขียนขอเสนอเพิ่มเติม มาตรา 32/5 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยมีข้อความดังนี้

“การใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆเท่าที่จำเป็น ซึ่งมีใช้การใช้งานเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตผลการแสดงออกซึ่งความคิดในงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น แต่เป็นไปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยไม่เป็นการกระทบต่อประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างไม่มีเหตุผลในแง่ของลักษณะหรือวัตถุประสงค์ของงาน หรือพฤติการณ์การใช้ประโยชน์ การกระทำได้กล่าวไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การสกัดหรือดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่ประกอบเป็นข้อมูล จากข้อมูลจำนวนมากและทำการวิเคราะห์โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ กรณีตามวรรคแรกไม่ให้ใช้บังคับหากเป็นการกระทำเพื่อแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ทางการค้า หรืองาน อันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นงานที่ได้เข้าถึงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

3.2 ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์งานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยภาพเกิดจากการสร้างของ ปัญญาประดิษฐ์ (image generated by artificial intelligence)

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์งานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยภาพ เกิดจากการสร้างของปัญญาประดิษฐ์ในประเด็นนี้ไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการทำซ้ำ อาจเป็นไม่เป็นกรรมกับ เจ้าของลิขสิทธิ์ได้ จึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขตามประเด็นข้อ 2.2 กล่าวคือ ให้งานที่สร้างด้วยปัญญาประดิษฐ์ ได้รับความคุ้มครองเมื่อได้มีการจดทะเบียน โดยระบุชื่อผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์งานที่ถูกบรรจุอยู่ในงานที่สร้าง ด้วยปัญญาประดิษฐ์และสามารถได้รับประโยชน์จากการนำงานดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ด้วย

โดยผู้เขียนขอเสนอเพิ่มเติม มาตรา 6/2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยมีข้อความดังกล่าว ข้างต้น

เอกสารอ้างอิง

จิรประภา มากกลิ่น. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558.

ณัฐพงศ์ วาริประเสริฐ. **ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)**. กรุงเทพมหานคร: เคพีพี คอมพ์ แอนด์ คอน ซัลท์, 2552.

อรพรรณ พนัสพัฒนา. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2547.

อำนาจ เนตยสุภา และ ชาญชัย อารีวิทยาเลิศ. **คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.

จุมพล ภิญโญสินวัฒน์. “หลักเหตุผลของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎี บัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 2552.

Congressional Research Service. **Generative Artificial Intelligence and Copyright Law** [Online]. Available URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10922>, 2023(October, 5).

Copyright Division of Agency for Cultural Affairs. **Basic Idea on Flexible Rights Restriction Provisions Responding to the Advancement of Digitalization and Networking** [Online]. Available URL: https://www.bunka.go.jp/seisaku/chosakuken/hokaisei/h30_hokaisei/pdf/r1406693_17.pdf, 2023 (October, 10).

Jessica L. Gillotte. **Copyright Infringement in AI-Generated Artworks** [Online]. Available URL:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3657423, 2023 (October, 1).

Nishimura & Asahi. **Legal Issues in Generative AI under Japanese Law – Copyright** [Online]. Available

URL: https://www.nishimura.com/sites/default/files/newsletters/file/robotics_ai_230711_en.pdf,
2023 (October, 10).

OpenAi. **Comment Regarding Request for Comments on Intellectual Property Protection for Artificial**

Intelligence Innovation [Online]. Available URL: https://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/OpenAI_RFC-84-FR-58141.pdf#page=9, 2023 (October, 5).

Transparency of Japanese Law Project. **Overview : Japanese Copyright Law** [Online]. Available URL:

<https://web.archive.org/web/20120816043120/http://www.tomeika.jur.kyushu-u.ac.jp/ip/index.html>,
2023 (October, 12).

United States Copyright Office. **Artificial Intelligence and Copyright** [Online]. Available URL:

<https://www.copyright.gov/ai/docs/Federal-Register-Document-Artificial-Intelligence-and-Copyright-NOI.pdf>, 2023 (October, 5).

United States Copyright Office. **Re : Zarya of the Dawn (Registration #V Au001480196)** [Online].

Available URL: <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf>, 2023 (October, 6).

U.S Copyright Office. **U.S. Copyright Office Fair Use Index** [Online]. Available URL: [https://www](https://www.copyright.gov/fair-use/)

[.copyright.gov/fair-use/](https://www.copyright.gov/fair-use/), 2023 (October, 8).

U.S. Copyright Office. **Copyright Registration Guidance : Works Containing Material Generated by**

Artificial Intelligence [Online]. Available URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2023-03-16/pdf/2023-05321.pdf#page=3>, 2023 (October, 9).